

Механізми реалізації державної політики у розвитку тваринництва європейських країн

Олександр Лаврук, Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж

Акцентується увага на тому, що галузь тваринництва займає провідне місце не тільки в економіці багатьох європейських країн, але й є визначальною у забезпеченні їхньої продовольчої безпеки. Розглянуто зарубіжний досвід відродження і розвитку галузі тваринництва. Вказується, що важливим компонентом гарантування стабільного розвитку кожної країни, життєдіяльності суспільства і галузі тваринництва виступає державна політика. Визначено роль державної політики європейських країн та механізми її реалізації у цьому важливому процесі. Встановлено, що у заходах державної політики різних європейських країн основна увага надається розробці програм сприяння державою розвитку фермерських господарств з метою підвищення їхньої конкурентної спроможності, фінансовій підтримці їхніх виробників продукції та забезпеченні різними видами ресурсів. На етапі розроблення державної політики та з метою її ефективної реалізації визначається система засобів, інструментів і методів за допомогою яких формується механізм реалізації політики. Виявлено спільні риси в розвитку тваринництва у різних європейських країнах та виокремлено його особливості. Ураховуючи світові тенденції визначено пріоритетні напрями розвитку таких підгалузей тваринництва, як скотарство, свинарство, вівчарство. Зазначено, що для подальшого ефективного розвитку сільського господарства та підтримання на його основі галузі тваринництва на найбільш уразливих сільських територіях, важливу роль відіграють механізми державного регулювання, що спрямовані на соціальне забезпечення діючих виробників, особливо молодих фермерів в районах, де сільське господарство є їхнім головним джерелом доходів. Запропоновано і надалі створювати належні умови для повного виходу тваринництва на ефективне виробництво та повне забезпечення внутрішнього ринку високоякісною, конкурентоспроможною, екологічно безпечною продукцією тваринництва.

Ключові слова: державна політика, європейські країни, механізми, тваринництво, продукція тваринництва, продукти харчування

Mechanisms for implementing state policy in the development of animal husbandry in european countries

Alexander Lavruk, Podolsky Special Educational and Rehabilitation Socio-Economic College

Attention is drawn to the fact that the livestock industry occupies a leading place not only in the economy of many European countries, but also is crucial in ensuring their food security. Foreign experience of revival and development of the livestock industry is considered. It is indicated that an important component of ensuring the stable development of each country, the life of society and the livestock industry is state policy. The role of state policy of European countries and mechanisms for its implementation in this important process are defined. It is established that the state policy measures of various European countries focus on the development of programs for state assistance to the development of farms in order to increase their competitive ability, financial support for their producers and provide various types of resources. At the stage of developing a state policy and for the purpose of its effective implementation, a system of means, tools and methods is determined by which the policy implementation mechanism is formed. Common features in the development of animal husbandry in different European countries are identified and its features are highlighted. Taking into account global trends, priority areas for the development of such sub-sectors of

animal husbandry as cattle breeding, pig breeding, and sheep breeding are identified. It is noted that for the further effective development of Agriculture and the maintenance of animal husbandry in the most vulnerable rural areas, an important role is played by state regulation mechanisms aimed at social security of existing producers, especially young farmers in areas where agriculture is their main source of income. It is proposed to continue creating appropriate conditions for the full entry of animal husbandry into efficient production and full provision of the domestic market with high-quality, competitive, environmentally friendly livestock products.

Keywords: state policy, European countries, mechanisms, animal husbandry, livestock products, food products

Финансовый мониторинг как условие обеспечения государственной безопасности страны: понятие, составляющие, этапы развития

Александр Лаврук, Подольский специальный учебно-реабилитационный социально-экономический колледж

Акцентируется внимание на том, что отрасль животноводства занимает ведущее место не только в экономике многих европейских стран, но и является определяющей в обеспечении их продовольственной безопасности. Рассмотрен зарубежный опыт возрождения и развития отрасли животноводства. Указывается, что важным компонентом обеспечения стабильного развития каждой страны, жизнедеятельности общества и отрасли животноводства выступает государственная политика. Определена роль государственной политики европейских стран и механизмы ее реализации в этом важном процессе. Установлено, что в мероприятиях государственной политики различных европейских стран основное внимание уделяется разработке программ содействия государством развитию фермерских хозяйств с целью повышения их конкурентной способности, финансовой поддержке их производителей продукции и обеспечении различными видами ресурсов. На этапе разработки государственной политики и с целью ее эффективной реализации определяется система средств, инструментов и методов с помощью которых формируется механизм реализации политики. Выявлены общие черты в развитии животноводства в разных европейских странах и выделены его особенности. Учитывая мировые тенденции определены приоритетные направления развития таких подотраслей животноводства, как скотоводство, Свиноводство, овцеводство. Отмечено, что для дальнейшего эффективного развития сельского хозяйства и поддержания на его основе отрасли животноводства на наиболее уязвимых сельских территориях, важную роль играют механизмы государственного регулирования, направленные на социальное обеспечение действующих производителей, особенно молодых фермеров в районах, где сельское хозяйство является их главным источником доходов. Предложено и в дальнейшем создавать надлежащие условия для полного выхода животноводства на эффективное производство и полное обеспечение внутреннего рынка высококачественной, конкурентоспособной, экологически безопасной продукцией животноводства.

Ключевые слова: государственная политика, европейские страны, механизмы, животноводство, продукция животноводства, продукты питания

Постановка проблеми.

Тваринництво зарекомендувало себе стратегічно важливою галуззю у загальній структурі сільськогосподарського виробництва європейських країн. По-

ряд з цим вирішальне значення у забезпеченні потреб населення високопоживними і дієтичними продуктами харчування мають провідні галузі тваринництва. А тому держави європейських країн захищають життєві інтереси

населення у частині забезпечення тваринницькою продукцією з метою підтримання його високопродуктивної діяльності. Відповідно за рахунок розвитку галузі тваринництва і надалі продовжує здійснюватися виробництво високоякісної яловичини, свинини, птиці і молока для задоволення потреб населення і промислового виробництва.

Актуальність дослідження державної політики обумовлюється потребою прискорення процесу її реалізації, формування цілей і перспектив розвитку галузі тваринництва, розроблення науково-обґрунтованої програми політичного і соціально-економічного її становлення у кожній європейській країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні аспекти проведеного дослідження базуються на узагальненні наукових розробок з вивчення державної політики та механізмів її реалізації такими зарубіжними науковцями, як Дж. Андерсон, П. Браун, Е. Вайнінг, Д. Веймер, К. Вайс, М. Говлет, В. Дан, Д. Істон, Л. Пал, В. Парсонс, М. Рамеш, Р. Розенфельд та інших.

Концептуальні засади формування і реалізації державної політики у різних сферах суспільної діяльності знайшли відображення у працях таких відомих вітчизняних науковців, як В. Бакуменко, О. Валецький, К. Ващенко, О. Кілієвич, Ю. Ковбасюк, М. Латинін, В. Мамонова, В. Ребало, С. Романенко, В. Тертичка та багато інших. Проблеми аграрної політики, відродження та ефективного розвитку тваринництва в Україні і європейських країнах присвячені наукові дослідження вітчизняних вчених: В. Андрійчука, В. Аранчій, П. Березівського, В. Геєця, М. Маліка, М. Місюка, П. Пуцентейла, П. Саблука, І. Свиноуса, О. Скидана, І. Топіхи, О. Шпичака і інших.

Однак, наявність значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців та вагомість отриманих ними від проведених досліджень результатів, не повністю ураховують специфіку галузі та її кризову ситуацію, а тому проблема становлення і розвитку тваринництва не втрачає своєї актуальності. Між тим більшість економічно-організаційних і управ-

лінських проблем державної політики, пов'язаних з відродженням тваринництва, і з урахуванням регіональних умов розвитку галузі у європейських країнах, потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування концептуальних підходів до розроблення державної політики та застосування механізмів її реалізації у розвитку галузі тваринництва європейських країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тваринницька галузь відіграє важливу роль у розвитку аграрного виробництва й економіки та продовольчому забезпеченні населення європейських країн. Трансформаційні процеси у галузі тваринництва у більшій мірі позначилися на його виробничо-господарській діяльності, що на тепер потребує наукового осмислення і детального обґрунтування цих процесів у межах окреслених проблем. Досліджувана проблема є споконвічною, оскільки в усіх європейських країнах тваринництво є пріоритетною галуззю не тільки за своїм значенням в аграрній економіці для стабільного функціонування кожної країни, але й за обсягами виробництва продукції, ураховуючи те, що завдячуючи сприятливому природному середовищу і ефективному господарюванню практично всі країни повністю забезпечують власні потреби і експортують значні обсяги тваринницької продукції.

При цьому роль держав європейських країн у формуванні ефективних інститутів з метою забезпечення цих процесів полягає в розробці механізму реалізації державної політики при здійсненні виваженої підтримки виробників тваринницької продукції. На етапі розроблення державної політики та з метою її ефективної реалізації визначається система засобів, інструментів і методів, за допомогою яких формується механізм реалізації політики. Механізм є системним, багатоаспектним і багатогранним, має внутрішню соціально-ринкову структуру, а тому функціонує в чітко визначеному порядку.

Механізм реалізації державної політики віддзеркалює функціональні і взаємопов'язані

компоненти механізму державного управління, основними структурними складовими котрого є організаційні (органи державної влади, правові норми, засоби, методи, способи, інструменти, важелі, принципи) та функціональні (організація управлінських процесів, налагодження виробничої діяльності, послідовність виконання управлінських дій) елементи, цілеспрямоване і послідовне здійснення котрих сприяє розв'язанню системних проблем і якісним змінам у галузі тваринництва.

У сільській місцевості європейських країн виробництво значної кількості продукції тваринництва виробляється товаровиробниками у малих за розмірами ферм, котрі формують їхню продовольчу безпеку. Окрім цього державна політика скеровується на максимальне задоволення споживчих потреб і прагнень громадян цих країн. А тому в основі сформованої політики кожної країни знаходять місце не тільки базові інтереси громадян, але й стратегічні потреби суспільства на відповідному етапі розвитку держави, висловлені політичними лідерами і елітами у формі основних принципів та стратегічних цілей, котрі мають відповідну суспільну підтримку.

Слід зазначити, що обов'язковими заходами у програмах державної політики країн ЄС є цілеспрямований процес удосконалення племінних і продуктивних якостей тварин на основі інтенсивного використання світових генофондів, інтеграція товаровиробників з переробними підприємствами, державне стимулювання ферм, що співпрацюють із світовими лідерами у галузі тваринництва, використання ефективних енергозберігаючих технологій утримання худоби, високий рівень селекційної роботи, годівля худоби високоякісними кормами.

Можна споглядати щорічне збільшення поголів'я великої рогатої худоби на тваринницьких фермах країн Європейського союзу. За даними Євростату у 2018 р. у державах-членах ЄС утримувалося 87 млн голів великої рогатої худоби, 148 млн голів свиней, 98 млн голів овець та кіз. Найбільше великої рогатої худоби утримується у Франції (21,2 %), Німеччині

(13,7 %), Великобританії (11,0 %), Ірландії (7,5 %), Іспанії (7,4 %), Італії (7,2 %) та Польщі (7,1 %); свиней – в Іспанії (20,8 %), Німеччині (17,8 %), Франції (9,3 %), Данії (8,5 %), Нідерландах (8,1 %), та Польщі (7,4 %); овець – у Великобританії (26,3 %), Іспанії (18,5 %), Румунії (11,9 %) та Греції (9,9 %) (Statistical Books Eurostat, 2020, р. 52–53). Водночас в усіх категоріях господарств України у 2018 р. утримувалося 3,1 млн голів, великої рогатої худоби, 5,7 млн голів свиней, 1,2 млн голів овець та кіз, тоді як у 2000 р. ці показники склали відповідно – 9,4; 7,7 та 1,9 млн голів (Ціхановська, 2012, с. 10).

Заслужує на увагу те, що державною політикою європейських країн передбачено процес інтенсивного розвитку органічних тваринницьких ферм (щорічний ріст складає 10 %), де виробляється органічна тваринницька продукція. Зокрема, значна кількість органічних ферм, що розводять велику рогату худобу, котра щорічно зростає на 12,6 % (у 2017 р. утримувалося 788,6 тис. голів), знаходиться у Німеччині. У Франції на органічних фермах поголів'я великої рогатої худоби у 2017 р. зросло на 13,3 % і склало 649,9 тис. голів, Австрії – 422 тис. голів. Водночас на органічних фермах Данії поголів'я великої рогатої худоби збільшилося на 21,6 % (199,9 тис. гол.), а дійних корів на 22,1 % (71 тис. гол.). Уряди цих, як і багатьох інших країн, забезпечують підтримку виробників тваринницької продукції, здійснюють їхнє стимулювання та покращення генетичних ознак стада. Тут же слід відзначити, що лише у п'яти країнах ЄС (Польщі, Румунії, Угорщині, Словаччині, Великобританії) поголів'я худоби і екологічних корів на органічних фермах значно скоротилося (Агро-Центр, 2020).

Варто зазначити, що загальна політика ЄС у галузі тваринництва має суттєві переваги для європейських фермерів, оскільки сприяє гарантуванню для усіх європейців стійкої наявності безпечних і поживних продуктів харчування та експорту продовольства. У заходах державної політики різних європейських країн акцентується увага на розробці програм

сприяння державою розвитку фермерських господарств з метою підвищення їхньої конкурентної спроможності, фінансовій підтримці (надання субсидій) їхніх виробників продукції, забезпеченні різними видами ресурсів. Слід зауважити, що у положенні Європейського Союзу державна допомога в принципі заборонена, оскільки цей процес спроможний вплинути на вільну конкуренцію, надати переваги підприємствам, галузям економіки перед конкурентами на європейському внутрішньому ринку, але у якості винятку субсидії законодавчо допускаються при організації належного контролю (Укрінформ, 2020).

Європейський досвід реалізації політики показує на скільки вона результативна, оскільки знаходиться у залежності від рівня активності та участі громадськості та бізнесу у вирішенні соціально-економічних і економічних проблем країн ЄС. Державна політика цих країн спрямовується на механізм державної підтримки аграрного сектору за допомогою різного роду інструментів (субсидій, дотацій і пілг) та на забезпечення функціонування системи сільськогосподарського кредитування, котре має свою специфіку у різних країнах.

Зокрема, у Великій Британії фермерським господарствам надаються державні субсидії, оскільки тут не функціонує спеціалізована система аграрних кредитів, тоді як у Німеччині і Франції – створені спеціалізовані установи кредитування фермерів. У Франції фермерам надаються субсидії на підвищення ефективності виробництва, підтримку родючості земель, компенсаційні виплати за виконання роботи у районах із несприятливими природними умовами (Бодак, 2012).

Встановлено, що економічно високорозвинутою країною є Бельгія, котра має ефективну галузь сільського господарства, де важливу роль у виробництві високопоживної продукції відіграє тваринництво (м'ясо-молочне скотарство, птахівництво), що розвивається в приватних фермерських господарствах усіх регіонів. У результаті країна майже повністю забезпечує своє населення необхідними продуктами харчування, а обсяги виробництва молока знач-

но більші за його внутрішню потребу. Разом з цим бельгійські фермери залишаються незадоволеними (претензії висловлюються керівним інститутам Євросоюзу та Єврокомісії) станом і перспективами свого економічного і соціального добробуту, незважаючи на зважену державну політику (має високий рівень централізації на загальноєвропейському рівні ЄС) у цій сфері діяльності, доступність банківських кредитів для розвитку фермерства, забезпеченість модернізованою сільськогосподарською технікою та сучасними передовими технологіями виробництва продукції.

З'ясовано, що Німеччині належить друге місце серед країн ЄС за обсягом виробництва продукції тваринництва, розвиток якого відбувається на невеликих сімейних фермерських господарствах. Уряд ФРН надає фермерам такі види підтримки: допомогу, що стосується скасування обмежень по землі, виведеної з виробничого користування для вирощування на ній фуражних культур для годівлі тварин; здійснює авансові платежі або дострокові виплати державних субсидій, авансові виплати державної допомоги регіонам з несприятливими у них умовами для розвитку сільськогосподарського виробництва; надає державні субсидії підприємствам в умовах ризику банкрутства. Тут слід зауважити, що структуровані програми державної допомоги застосовуються з дозволу Єврокомісії лише у непередбачуваних ситуаціях та збитковості господарств.

Щоразу у заходах державної політики ФРН передбачається надання державою допомоги соціального спрямування окремим споживачам, гуманітарної – при виникненні різного роду катастроф та субсидій менш конкурентоспроможним господарствам з метою захисту тварин і прав споживачів, попередження ризиків та вирівнювання значних коливань цін на тваринницьку продукцію. Окрім цього заходи стимулювання розвитку фермерських господарств передбачають використання диференційованої (у залежності від рівня доходу) системи оподаткування та кредитування з метою підтримки інвестиційної діяльності (використання раціональних

норм праці, покращення умов життєдіяльності фермерів).

Сільське господарство Франції визначає приватне землеволодіння, у складі якого один мільйон фермерських і приватних сільськогосподарських підприємств, а за обсягом виробництва продукції (щорічний експорт складає зверх 40 млрд євро) країна займає перше місце у Західній Європі і третє місце у світі. Здебільшого у регіонах з несприятливими кліматичними умовами держава визначає погашення 5 % по кредиту, в інших – 3 %, а пільгове кредитування практикується лише для молоді, котра бажає розпочати свій бізнес не тільки у галузі тваринництва, але й в інших сферах. Зокрема, Міністерством сільського господарства Франції виділяються дотації на облаштування діяльності молодих фермерів від 50 до 100 тис. євро. Також слід зазначити, що урядом Франції ухвалене рішення, згідно з яким у торговельних мережах повинно продаватися не менше 50 % вітчизняних продуктів, що захищає французьких молодих виробників продовольства (Ціхановська, 2012, с. 60).

Сільське господарство (значна частина його перебуває у приватній власності) Польщі орієнтоване на здійснення експорту (10 % від загального обсягу) продукції. Тут особливою популярністю користуються малі приватні сільськогосподарські господарства, котрі спеціалізуються на виробництві одного виду продукції. Завдяки вступу Польщі в ЄС польські аграрії, котрі демонструють поступову динаміку зростання виробництва, отримали значні європейські доплати за різнобічну діяльність у аграрному секторі. Допомога аграрним працівникам надається через Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), створеним для здійснення цієї діяльності Агентством реструктуризації і модернізації сільського господарства (ARiMR), котрий на безпосередні виплати аграріям (особливо молодим фермерам для ведення власного бізнесу) у 2018 р. отримав від банку 4 млрд євро. Заслужує на увагу пільгове кредитування аграрного сектора, оскільки кожен підприємець може сплатити лише 3 %, а решту суми по відсотковій ставці банку повертає держава.

Державною політикою передбачаються європейські грошові виплати фермерам за вирощування окремих видів культур і за утримання поголів'я високопродуктивної худоби. Зокрема, за кожен корову польський фермер у 2018 р. отримав допомогу у розмірі майже 80 євро, за козу – 16 євро. Зазвичай власники тваринницьких ферм не завжди можуть бути впевненими у стабілізації цін на свою продукцію у зв'язку з виникненням ризиків її втрат. У більшості випадків застосовуються механізми інтервенцій і прямих виплат у дохід фермерів. У результаті інтервенційні ціни встановлюються нижче ринкових цін (Алейнікова, 2012, с. 13). Окрім цього польські аграрії отримують допомогу від держави і за заподіяний збиток через несприятливі погодні умови, від стихійного лиха та інших зовнішніх факторів (урагани, заморозки, хвороби, пожежі). Водночас польською владою розробляються різні заходи для того, щоб сільськогосподарська продукція, особливо тваринницька, ставала більш конкурентною на світових горизонтах, оскільки ціни на неї регулює ринок, а тренди, що характерні для світових ринків і ринку ЄС, спостерігаються також і в Польщі.

Слід відзначити, що натеper на сільське господарство Голландії припадає 10 % економіки країни. Здебільшого ця країна займає важливі позиції на світовому ринку як одна із основних експортерів (у Німеччину, Бельгію, Велику Британію, Італію і Францію) сільськогосподарської продукції, оскільки обсяг експорту м'яса, молочної продукції, овочів і фруктів у 2018 р. склав 80 млрд євро (18 % від загального експорту країни).

З'ясовано, що основними пріоритетами державної політики у розвитку тваринництва є його інноваційний розвиток, покращення умов утримання і годівлі тварин, зростання їхньої продуктивності, використання відновлюваних джерел енергетики і ін. Широке впровадження знайшла програма гарантування державою частини позики, що надається фермерам (малим і середнім підприємцям, але у першу чергу молодим фермерам у віці до 39 років) у якості субсидій, котрі в обов'язковому порядку

повинні бути використані цілеспрямовано (інвестовані у будівництво тваринницьких ферм, підтримку виробництва органічної продукції, технічне і мобільне обладнання).

Державна політика країни спрямовується на покращення умов праці і життя фермерів, збереження їхніх доходів, регулювання витрат виробництва, закупівельних цін на молоко і м'ясо та доходів, що підлягають оподаткуванню.

Особливе значення надається кредитному забезпеченню та механізму дії пільгових кредитів, котрий базується на принципі державного погашення банком різниці між договірною процентною ставкою і ставкою пільгової позики, що надається кожному фермеру. Окрім цього фінансова допомога фермерам

(майже 17 % від загального бюджету) надається також Євросоюзом через Єдину сільськогосподарську політику. Нині Австралія є лідером (займає четверте місце у числі світових експортерів) на ринку країн ЄС, оскільки об'єднує 19 країн-виробників сільськогосподарської продукції, частка яких складає 20 % (тваринницької продукції майже 11 %) світового експорту.

Значний обсяг (до 68%) вартості продукції сільського господарства припадає на тваринництво, де 14 % від усього світового поголів'я складають вівці, котрі забезпечують 9 % усього світового виробництва вовни.

У країні основними виробниками тваринницької продукції є фермерські господарства,

Таблиця 1

Механізми отримання підтримки розвитку тваринництва фермерами країн ЄС

Вид підтримки	Механізми	Пояснення
Повна підтримка розвитку сільського господарства	Прямі платежі	Обробіток і захист земельних площ у межах сформованих сівозмін
Виплати, пов'язані з утриманням худоби та дійних корів	Добровільні спільні платежі, особливо для виробників яловичини, молочних продуктів та вирощування овець і кіз в окремих країнах	Підтримка надається для утримання більшої половини від усієї молочної худоби в ЄС
Підтримка економічно маргінальних сільськогосподарських зон (майже 55% оброблюваних площ)	Щорічні виплати фермерам в «зонах природних обмежень»	Практично в усіх країнах майже 50% такої землі відводиться для потреб тваринництва
Товарна підтримка тваринницької продукції	Прикордонні тарифи Забезпечення безпеки для деяких продуктів	Підтримка незначна, однак її важелі дієві
Субсидії на інвестиції та інновації у фермерських господарствах	Допомога надається для здійснення процесу інвестування сільськогосподарських земель та функціонування тваринницьких ферм за програмами розвитку сільських районів у межах Загальної сільськогосподарської політики	Допомога в модернізації та інноваційному забезпеченні різних видів діяльності (фермери, котрі на інтенсивній основі вирощують свиней і птицю не мають права на деякі схеми субсидіювання)
Платежі за екологічний клімат на фермах та за практику ведення органічного землеробства	Агроекологічні і органічні схеми підтримки в рамках програм розвитку сільських районів Загальної сільськогосподарської політики	Більшість одержувачів субсидії є менш інтенсивними у розвитку екологічного тваринництва (ураховуються площі на яких утримуються вівці, худоба (у деяких випадках коні)
Допомога для харчової промисловості, організації маркетингу і споживання тваринницької продукції	Різні програми допомоги в рамках програм розвитку сільських районів	Характер допомоги різноманітний, виникають труднощі щодо визначення її частки у розмірі використовуваної тваринницької продукції

котрим державною політикою передбачена фінансова підтримка (короткострокові кредити за низькими відсотковими ставками, гранти) з метою компенсації збитків спричинених природними або техногенними чинниками. Однак, дотації уряду надаються лише тоді, коли збитки, пов'язані із стихією природи, має більшість господарств у регіоні. Для фермерів урядом практикуються також податкові пільги, система спеціальних платежів та імпорتنих мит.

На підставі узагальнення концептуальних напрацювань у сфері державної політики, що проводиться країнами ЄС, виникає потреба вказати різні підходи до формування механізмів надання підтримки фермерам, котрі надають перевагу розвитку тваринництва (табл. 1).

Визначено, що сумарні бюджетні витрати на розвиток аграрного сектора в країнах ЄС складають щорічно 80–100 млрд у. од. З цієї суми 30–35 % припадає на програми підтримки цін на внутрішньому ринку, 3–5 % – складають витрати по реалізації регіональних структурних програм, 20–25 % – витрати по регіональних програмах підтримки основних галузей аграрного сектора (Алейнікова, 2012, с. 13). Зазвичай політикою передбачається фінансова підтримка галузей тваринництва і рослинництва у країнах ЄС, що здійснюється через систему прямих платежів, котрі є основними у межах Загальної сільськогосподарської політики (ЗСП). За 2013–2018 рр. бюджет таких виплат складав 252 млрд євро (у середньому на одного фермера припадало 3300 євро (допускаються розбіжності у фактично витрачених сумах для дрібних фермерських господарств).

Основними складовими прямих платежів є базовий прямих платіж (для підтримки обробленої землі у належному стані та утримання тварин), екологічний платіж (виробникам органічної продукції), розмір якого складає 30% від загального бюджету ЗСП, що доступний для прямих платежів та добровільні спільні платежі (для держав, що бажають зберегти виробництво окремих культур або поголів'я худоби (молочного і м'ясного напрямку).

Галузь тваринництва постійно домінує у загальному обсязі прямих платежів, особли-

во при організації процесу випасання худоби (платежі складають майже 55 % від доходу фермерів ЄС), зокрема в Англії цей показник складає 69 % (практично прямі платежі балануються із розміром чистого доходу фермерського бізнесу). Меншою за розміром є підтримка свинарства, птахівництва і вівчарства, оскільки ці галузі потребують використання менших розмірів землі.

Поряд із прямими платежами держави-члени ЄС отримують (загальний обсяг на 2014–2020 рр. складає 95 млрд євро) цілеспрямоване фінансування (для фермерів, що підтримують екологічні програми, займаються виробництвом органічної продукції, особливо у районах з природними обмеженнями) у межах існуючої політики для програм розвитку сільських районів (РСР). Тут же слід зазначити, що державна політика спрямована на надання допомоги (на комерційні, екологічні цілі) для забезпечення інноваційного розвитку фермерських господарств, однак отримані кошти не повинні використовуватися з метою підвищення прибутковості фермерських господарств.

Неодмінною умовою забезпечення стійкої системи функціонування тваринництва у країнах Європейського Союзу є спрямування їхньої державної політики на реалізацію моделі його інноваційно-інвестиційного розвитку. При цьому при прийнятті рішень щодо інноваційної спрямованості сільськогосподарської політики у країнах ЄС забезпечується взаємне погодження політиків і зацікавлених у цьому процесі сторін з метою досягнення більш стійких систем розвитку тваринництва.

Наразі сформована політика країн ЄС щодо інноваційної моделі розвитку сільського господарства, а відповідно і галузі тваринництва, знаходить своє втілення у стратегії «Європа 2020» (European Commission, 2020), де знайшли своє відображення взаємопов'язані між собою чинники зміцнення економіки: інтелектуальний (базується на знаннях і інноваціях), стійкий (передбачається ефективне використання ресурсів, конкурентоспроможність), всеохоплюючий (забезпечення суспільної і територіальної узгодженості).

Відповідно до основної стратегії Європейською комісією запропоновано для країн-членів ЄС розробити свої національні стратегії, котрі безпосередньо пов'язані з інноваційною діяльністю, відповідно до державної політики їхнього розвитку (European Commission, 2020). Тут визначено передумови для покращення доступу до фінансування інновацій та кількісні орієнтири реалізації запропонованої стратегії (на інвестиції у науку і інтелектуальний розвиток передбачається витратити 3% валового продукту ЄС) (Adinolfi, Little and Massot, 2011).

Таким чином, основне спрямування державної політики у європейських країнах полягає у відповідності принципу політичної, соціальної, економічної і культурної рівності можливостей громадян як фактору ефективності розвитку національних держав. Наразі державна політика в основному є комплексною і охоплює усі сторони соціальної сфери і людської життєдіяльності. Окрім цього на важливому місці знаходиться питання дотримання основних положень і вимог нормативно-правової бази, забезпечення конституційних прав населення, визначення пріоритетних проблем розвитку галузі тваринництва.

Висновки. Отже, галузь тваринництва є однією із важливих у процесах соціально-економічного розвитку кожної європейської країни, а тому необхідно і надалі забезпечити дієвість механізмів її стабільного економічного зростання з метою задоволення потреб населення у високопоживних продуктах тваринного походження. Результати дослідження дали можливість виявити інноваційні моделі і найбільш успішні практики здійснення державної політики у забезпеченні розвитку тваринництва різних країн ЄС і світу, державної підтрим-

ки дрібного виробника і ферм сімейного типу, максимальне задоволення потреб і прагнень фермерів, просування їхньої традиційної і тваринницької продукції на внутрішніх і зовнішніх ринках.

З'ясовано, що фінансова підтримка урядів європейських країн надається фермерам в основному для компенсації збитків, що спричинені природними та техногенними чинниками (тривалі періоди посухи, пожежі, повені та інші непередбачувані стихійні ситуації). Однак урядові дотації надаються лише тоді, коли збитки, заподіяні стихійним лихом, спостерігаються на території значної кількості господарств відповідного регіону. Такого роду підтримка надається у формі грантів та короткострокових кредитів за порівняно низькими відсотковими ставками. Окрім цього державою надаються податкові пільги фермерам з метою компенсації амортизації тваринницького обладнання.

Вважаємо, що пріоритетними напрямками забезпечення ефективного розвитку тваринництва у європейських країнах є механізми підвищення узгодженості між різними інструментами державної політики в галузі продовольства та підтримки структурної перебудови у галузі за рахунок інвестицій; активізація чинників інтенсивного відтворення поголів'я тварин шляхом поліпшення якості кормових ресурсів, селекційно-плеємної справи, ветеринарних і санітарних заходів; своєчасного проведення модернізації машин і устаткування та виробничих процесів; створення сприятливих умов для подальшого розвитку інноваційної діяльності та впровадження сучасних інноваційних технологій виробництва якісної тваринницької продукції; підвищення конкурентоспроможності тваринницького сектору на світовому ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

- Агро-Центр. Офіційний веб-сайт. URL: <https://news.agro-center.com.ua>
- Алейнікова О. В. Використання світового досвіду державного регулювання розвитку АПК. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економіка*. 2012. Вип. 4(60). С. 11–19.
- Бодак А. И. Зарубежный опыт развития сельскохозяйственного производства. *Научный вестник НЛТУ Украины*. 2012. Вип. 22.6. С. 164–169.
- Укрінформ. Світові моделі підтримки сільського господарства. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-sil'skogo-gospodarstva.html>

- Тваринництво України 2019. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ : 2020. 157с.
- Ціхановська В. М. Фінансові аспекти державного регулювання аграрного виробництва в країнах світу. *Інноваційна економіка*. 2012. № 6 (32). С. 58–61.
- Adinolfi F., Little J. Massot A. The CAP towards 2020: Possible scenarios for the reallocation of the budget for direct payments. Brussels: European Parliament, 2011.
- Agriculture, forestry and fishery statistics 2019 edition. Statistical Books Eurostat / Eurostat. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-FK-19-001>
- Europe 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth / European Commission. 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC2020>.
- The European Semester / European Commission. 2020. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

REFERENCES

- Adinolfi, F., Little, J., & Massot, A. (2011). *The CAP towards 2020: Possible scenarios for the reallocation of the budget for direct payments*. Brussels: European Parliament.
- Ahro-Tsentr. (2020). Official website. Retrieved from <https://news.agro-center.com.ua/ru/category/stockbreeding-ru#.XP4Qh3duKhc> [in Ukrainian].
- Aleinikova, O. V. (2012). Vykorystannia svitovoho dosvidu derzhavnoho rehulivannia rozvytku APK [Using the world experience of state regulation of agribusiness development]. *Bulletin of the National University of water management and nature management. Economy Series*, 4(60), 11–19 [in Ukrainian].
- Bodak, A. I. (2012). Zarubezhniy opit razvytyia selskokhoziaistvennoho proizvodstva [Foreign experience in agricultural production development]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 22.6, 164–169 [in Russian].
- European Commission, (2020). The European Semester. Retrieved from http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.
- European Commission. (2020). Europe 2020 A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC2020>.
- Eurostat. (2020). Agriculture, forestry and fishery statistics 2019 edition. Statistical Books Eurostat. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-FK-19-001>.
- State Statistics Service of Ukraine. (2020). Tvarynnytstvo Ukrainy 2019 [Animal Husbandry Of Ukraine 2019] [in Ukrainian].
- Svitovi modeli pidtrymky silskoho hospodarstva [Global models of agricultural support]. (2020). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> [in Ukrainian].
- Tsikhonovskaya, V. M. (2012). Finansovi aspekty derzhavnoho rehulivannia aharnoho vyrobnytstva v krainakh svitu [Financial aspects of state regulation of agricultural production in the countries of the world]. *Innovative economy*, 6 (32), 58–61 [in Ukrainian].

Лаврук Олександр

Доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж

Email: arhangelprime@gmail.com

Lavruk Alexander

Doctor of Public Administration, Candidate of Economic Sciences
Podolsky Special Educational and Rehabilitation Socio-Economic College

ORCID: 0000-0002-7932-0036

Цитування: Лаврук, О. (2020). Механізми реалізації державної політики у розвитку тваринництва європейських країн. *Аспекти публічного управління*, 8(5), 62–71. doi: 10.15421/152094

Citation: Lavruk, A. (2020). Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi polityky u rozvytku tvarynnytstva yevropeiskykh krain [Mechanisms for implementing state policy in the development of animal husbandry in European countries]. *Public administration aspects*, 8 (5), 62–71. doi: 10.15421/152094

Стаття надійшла / Article arrived: 28.09.2020

Схвалено до друку / Accepted: 27.10.2020